

Les últimes lletres

Qüestionant la pantera

NADAL, Josep M.

La llengua sobre el paper.

CCG Edicions.

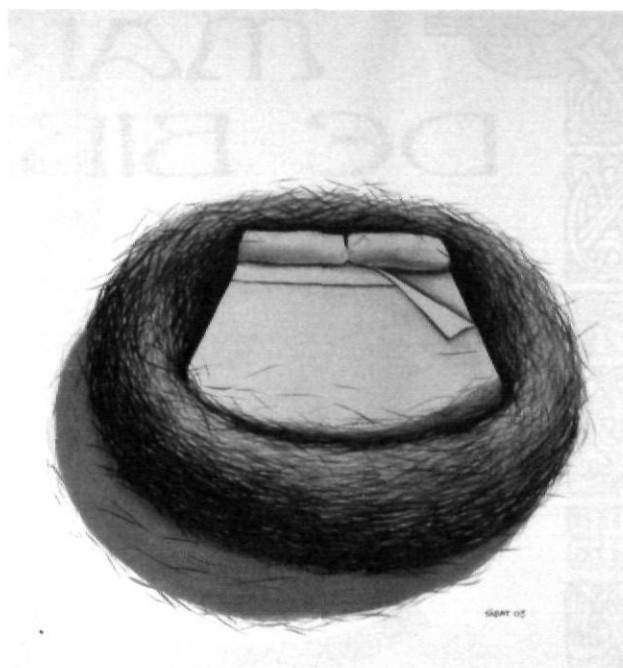
Girona, 2005.

159 pàgines.

Què és una llengua? On n'acaba una i en comença una altra? Per què hi ha variació dialectal? I com se supera? Quin paper exerceixen les llengües en la construcció de les identitats? Ens podríem passar hores i hores qüestionant multitud d'aspectes com aquests i, si partim d'idees preconcebudes, difícilment en trauríem l'entrellat sense entrar en contradicció. Percebre i entendre el pas que separa la realitat lingüística de la seva representació (artificial) en paper és un repte apassionant, però difícil, que demana molta inquietud i poca timidesa acadèmica. I és que intentar afrontar aquestes preguntes comporta també una manera valenta d'aventurar-se en un terreny d'esbarzers.

Ja fa un temps que Josep M. Nadal, actualment cap del Grup d'Història de la Llengua de la Universitat de Girona, es va plantejar aquesta mena de qüestions per dilucidar, o com a mínim posar en evidència, les estretíssimes relacions existents entre lingüística, història i política; i per fer evident, també, la força que té la *invenció* d'una llengua en la creació d'una identitat, ja sigui comuna o diferenciada. I, com en d'altres treballs del mateix autor, és a partir de les reflexions teòriques que se n'han derivat que ha nascut *La llengua sobre el paper* recull d'una sèrie de conferències i intervencions acadèmiques en congressos i seminaris realitzades entre els anys 2002 i 2005. El llibre, fruit de la proposta de diversa gent, conté un pròleg de Modest Prats i ha estat editat per Francesc Feliu, que ha tingut cura de revisar, corregir i unificar tipogràficament els cinc treballs que inclou. Disposats en ordre cronològic, tots els textos reflecteixen unes idees principals que es van repetint sense caure en la redundància, ja que, l'un darrere l'altre, hi anem veient l'evolució del pensament lingüístic de Josep M. Nadal; un pensament sobre el problema de la llengua que, com afirma Modest Prats, és potser únic en el nostre país.

Al volum, no hi manquen les veus de Bachtin, Saussure, Gramsci o fins i tot d'Agustí Eura, els quals Nadal

posa en paral·lel per aportar idees i solucions. No hi manca tampoc la ja famosa figura amb forma de piràmide que representa el pas de la diversitat a l'homogeneïtat, una de les figures geomètriques que s'aixequen entremig del *continuum* del text i que representa l'estadi real de com parlen les persones. L'autor no s'està de completar les seves reflexions amb experiències personals que van més enllà de la pura teoria per acostar-se més a la tangibilitat. En aquest punt, per exemple, Nadal explica una anècdota d'un cambrer de Nàpols que, en sentir-lo parlar d'una manera «estranya», li va preguntar si era grec o genovès, demostrant així que, per a un napolità, un genovès pot ser lingüísticament tan estrany com un grec o un català. Perquè, com sosté al primer capítol del llibre, la relació d'una realitat oral variada amb una única llengua escrita es produeix gràcies a l'equivocitat de l'escriptura i es regula a través de les convencions ortogràfiques.

Aquesta afirmació que trobem formulada al principi connecta amb la part final del volum, moment en què l'autor recupera el *De vulgari eloquentia* de Dante i el seu *topos* o «símil de la pantera» —un ésser que a Itàlia no existeix i que, com la llengua italiana, només es pot trobar en un nivell més abstracte—. D'aquesta manera Nadal investiga el procés de les relacions entre llengua i nació, s'endinsa en el problema politicolingüístic de les societats postmodernes d'un món cada vegada més globalitzat i s'acaba demanant quin paper han d'exercir les antigues llengües nacionals en el futur.

Tot plegat, una tasca difícil i un àmbit d'estudi apassionant que es mou en un terreny de frontera amb moltes disciplines socials. Una reflexió profunda que, de moment, ni ha estat completada ni ha trobat totes les respostes.